

Становище

От: доц. д-р Мария Годорова Марикина

Професионално направление: 3.8. Икономика

Относно: Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност „ Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“ в ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ „НЕОФИТ РИЛСКИ“ БЛАГОЕВГРАД

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд, съгласно заповед на Зам. Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград (№ 1202/26.05.2026 г.)

Автор на дисертационния труд: Евагелос Ставрос Парусис

Тема на дисертационния труд: „*ЕФЕКТИ ОТ МИТНИЧЕСКИЯ СЪЮЗ ВЪРХУ ИКОНОМИЧЕСКИЯ РАСТЕЖ*“

I. **Общо представяне на дисертационния труд**

Дисертационният труд на **Евагелос Ставрос Парусис** за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“ се състои от въведение, три глави (преглед на литературата, методология, резултати, дискусия), заключение, едно приложение и литература. Текстът е в обем от 132 страници, който включва 11 таблици, 13 фигури. Цитираната литература обхваща 107 заглавия.

Смятам, че **темата** на дисертацията е сполучливо избрана. Тя е актуална и има научна и приложна значимост. Докторанът е обосновал много добре **важността на темата и нейната актуалност**. Ясно е открил проблемите, които се заема да реши. Темата е благодатна за докторска дисертация, поради това, че тази проблематика и в такъв контекст на изложение е недостатъчно разработена, а именно изследва публичните разходи, направени в ключови области от гръцката държава в годините преди и след икономическата криза, като по този начин се стреми да покаже как тя е била засегната от кризата в области, ключови за нейния ход и подобряване на благосъстоянието на гражданите. В същото време тя е предизвикателство и за разработването ѝ са необходими добра теоретична подготовка, високи аналитични способности и опит в извършване на научни изследвания. **Обект** на дисертационния труд е изследването на връзката между икономическото развитие и степента на отвореност или интернационализация на местната икономика чрез продуктови, капиталови и/или трудови потоци. В дисертационния труд отсъства ясно определена изследователска теза, но докторанта е решил да замести това изискване /сполучливо според мен/ с използването на **научни хипотези**. Прецизно са представени основните **изследователски подходи и методи**, включващи информационно осигуряване, преглед на литературата, наблюдение, анализ и синтез, индукция и дедукция, дескриптивен анализ, оригинални практически методи и др., допринасящи за доказване на научните хипотези и изпълнение на изследователските намерения на докторанта. **Методологията**, се основава на панелни данни (накратко представяне на модела с фиксирани ефекти, модела със случайни ефекти и теста на Хаусман (1978)), данни (страни от ЕС-27 или ЕС-15, от 1980/81/85 г. нататък), панелни тестове за единични корени и панелни оценки.

Структурата на дисертацията е логически изградена и е подчинена на цялостното разработване на изследователския проблем - да се изследват публичните разходи,

направени в ключови области от гръцката държава в годините преди и след икономическата криза, като по този начин се стреми да покаже как тя е била засегната от кризата в области, ключови за нейния ход и подобряване на благосъстоянието към постигане **целта** на изследването: да се анализира и сравни връзката между либерализацията на търговията (чрез митнически съюзи) и нивото на икономически растеж.

В работата на докторанта са заложили сериозни **задачи**, а именно:

а/ Да се проучи дали има корелация между държавните разходи и икономическия растеж за Гърция и всяка друга страна, която се разглежда.

б/ Да се проучи дали съществува дългосрочна и краткосрочна равновесна връзка между тези променливи.

в/ Да се провери дали има причинно-следствена връзка между тези променливи.

Текстът е обогатен и сполучливо онагледен с фигури и таблици, които способстват за лесното му възприемане и вникване в същността на изследването.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

Първа глава на дисертационния труд представя задълбочен и систематизиран преглед на научната литература, посветена на икономическата интеграция, митническите съюзи и тяхното въздействие върху икономическия растеж. Докторантът демонстрира много добра теоретична подготовка и познаване на класическите и съвременните концепции в областта на международната икономика. Последователно са разгледани основните форми на икономическа интеграция, както и статичните и динамичните ефекти от функционирането на митническите съюзи. Особено внимание е отделено на механизмите за създаване и отклоняване на търговията и отражението им върху общественото благосъстояние. Анализът е подкрепен с релевантни научни източници и утвърдени теоретични постановки. Логично е обоснована връзката между икономическата интеграция и икономическия растеж, като са изведени факторите, влияещи върху ефективността на митническите съюзи. В заключителната част на главата е разработена концептуална рамка на изследването и са идентифицирани ключовите променливи, които ще бъдат използвани в емпиричния анализ. Това създава надеждна теоретична основа за последващите изследователски етапи. Като цяло първа глава се отличава с добра структура, научна аргументация и висока степен на съответствие с целите на дисертационния труд.

Втора глава на дисертационния труд е посветена на методологическата рамка на изследването и се отличава с яснота, логическа последователност и добра научна обоснованост. Докторантът аргументирано избира количествен подход за анализ на влиянието на митническия съюз на ЕС върху икономическия растеж и развитието на Гърция. Подробно са представени използваните източници на данни, като е осигурена надеждна емпирична база чрез използването на международно признати статистически бази данни. Методологичният инструментариум е подбран в съответствие с поставените цели и изследователски хипотези. Положително впечатление прави използването на съвременни иконометрични техники за анализ на времеви редове, включително тестове за единичен корен, коинтеграционен анализ и линейни и нелинейни ARDL модели. Избраните методи позволяват както изследване на дългосрочните зависимости между променливите, така и идентифициране на краткосрочни причинно-следствени ефекти. Представената методология създава необходимите предпоставки за надеждно емпирично тестване на теоретичните постановки, разгледани в предходната глава. В резултат може да се заключи, че втора

глава осигурява солидна методологическа основа за реализиране на изследването и за формулиране на научно обосновани изводи.

Трета глава на дисертационния труд представя емпиричния анализ и интерпретацията на получените резултати, като демонстрира умело приложение на избраните иконометрични методи. Докторантът последователно извършва анализ на стационарността на променливите, коинтеграционните зависимости и причинно-следствените връзки между разглежданите икономически показатели. Получените резултати са интерпретирани аргументирано и са сравнени критично със съществуващата научна литература, което позволява да се открият както потвържденията, така и различията спрямо предходни изследвания. Ценен принос представлява анализът на влиянието на членството на Гърция в ЕС върху икономическия растеж чрез включването на фиктивна променлива и изследването на нейната статистическа значимост. Авторът успешно идентифицира както дългосрочните, така и краткосрочните ефекти на основните макроикономически фактори върху дохода и икономическата динамика на страната. Допълнително внимание е отделено на изследването на механизмите, чрез които митническият съюз въздейства върху икономическия растеж, включително създаването и отклоняването на търговията, икономииите от мащаба, инвестициите, трансфера на технологии и мобилността на работната сила. Представените резултати са логически структурирани, аналитично обосновани и допринасят за по-задълбоченото разбиране на връзката между икономическата интеграция и икономическото развитие. Като цяло трета глава се характеризира с висока степен на аналитичност, коректно приложение на научния инструментариум и убедителност на направените изводи.

По отношение на **представителността на данните**, изложени в труда може да се отбележи, че са с необходимата представителност и актуалност. Цитирането и позоваването на първичните литературни и справочни източници е коректно.

В **техническо отношение** дисертацията е отлично оформена. Балансирана е като обем в трите си глави. Качествата на таблиците и фигурите е на много добро ниво. Документационният материал е коректно изведен и изчерпателен. Стилът и езикът на изложение са на нужното равнище за дисертационен труд.

III. Оценка на автореферата

В резултат на запознаването ми с автореферата и със съдържанието на дисертационния труд достигнах до заключението, че:

1. Авторефератът е разработен в съответствие с изискванията.
2. В съдържателно и структурно отношение авторефератът напълно съответства на дисертационния труд. Той коректно отразява основните моменти в дисертацията и дава ясна представа за постигнатото от **Евагелос Ставрос Парусис**.

IV. Научни и практико-приложни приноси на дисертационния труд

Според мен най-съществените приноси, постигнати в дисертационния труд на докторант **Евагелос Ставрос Парусис** са следните, представени в две групи:

Научни приноси:

1. Разработена и приложена е комплексна иконометрична методология, съчетаваща тестове за стационарност, ARDL и NARDL модели и анализ на причинно-

следствени връзки, позволяваща надеждна оценка на дългосрочните ефекти от икономическата интеграция върху икономическия растеж.

2. Изградена е концептуална рамка, която интегрира класически и съвременни теории за икономическата интеграция и обяснява механизмите на въздействие на митническите съюзи върху икономическото развитие.
3. Чрез емпирично изследване на случая на Гърция е доказано наличието на статистически значима дългосрочна връзка между членството в Европейския съюз и икономическия растеж, като са идентифицирани както положителни, така и ограничителни ефекти от интеграцията.

Практико-приложни приноси:

1. Формулирани са изводи и препоръки за усъвършенстване на политиките за икономическа интеграция, насочени към повишаване на конкурентоспособността чрез инвестиции в образование, иновации и човешки капитал.
2. Разработената аналитична рамка може да бъде използвана от национални и европейски институции при оценка на ефектите от членството в Европейския съюз и при разработването на стратегии за устойчив икономически растеж и конвергенция.

V. Въпроси и препоръки по дисертационния труд

Внимателното ми запознаване с дисертационния труд ми дава основание да обобщя, че в него няма допуснати съществени пропуски, неточности или противоречия. Въпрос, на който бих желала да се отговори по време на публичната защита е как авторът интерпретира липсата на статистически значимо влияние на човешкия капитал върху икономическия растеж на Гърция, при положение че това противоречи на значителна част от съществуващата литература?

Бих препоръчала на **Евагелос Ставрос Парусис** в бъдещи изследвания да разшири анализа чрез сравнително изследване на ефектите от членството в Европейския съюз върху други държави от Южна Европа, което би позволило по-ясно разграничаване на специфичните за Гърция фактори от общите ефекти на икономическата интеграция. Подобен сравнителен подход би обогатил изводите и би допринесъл за по-висока степен на обобщаемост на получените резултати.

VI. Обобщена оценка на дисертационния труд и заключение

Дисертационният труд е цялостно и добросъвестно научно изследване на значим и актуален научен проблем. Задачите в изследването са изпълнени, а основната цел е реализирана. Постигнати са научно-приложни приноси, които обогатяват научното знание и подпомагат практиката. Дисертационният труд заслужава положителна оценка и отговаря на изискванията за присъждане на исканата научна степен.

Всичко това ми дава основание с пълна убеденост да **препоръчам на уважаемите членове на Научното жури да присъдят на докторант Евагелос Ставрос Парусис образователната и научната степен “Доктор”**.

Дата: 15.06.2026

Изготвил становището:

доц.д-р Мария Тодорова Марикина

Opinion

By: Assoc. Prof. Dr. Maria Todorova Marikina

Professional Field: 3.8. Economics

Subject: Doctoral Dissertation Submitted for the Award of the Educational and Scientific Degree of **Doctor** in the Scientific Specialty “**Finance, Monetary Circulation, Credit and Insurance**” at **South-West University “Neofit Rilski” – Blagoevgrad**

Basis for the Opinion: Participation as a member of the Scientific Jury for the public defense of the dissertation, pursuant to the Order of the Deputy Rector of South-West University “Neofit Rilski” – Blagoevgrad (No. 1202/26.05.2026).

Author of the Dissertation: Evangelos Stavros Parousis

Dissertation Title: “**Effects of the Customs Union on Economic Growth**”

I. General Presentation of the Dissertation

The doctoral dissertation submitted by Evangelos Stavros Parousis for the award of the educational and scientific degree of Doctor consists of an introduction, three chapters (literature review, methodology, results and discussion), a conclusion, one appendix, and a bibliography. The manuscript comprises 132 pages, including 11 tables and 13 figures. The referenced literature includes 107 sources.

In my opinion, the dissertation topic has been selected appropriately. It is both timely and of considerable scientific and practical significance. The doctoral candidate has convincingly justified the importance and relevance of the topic and has clearly identified the problems addressed in the study. The subject is particularly suitable for doctoral research, as this area has not been sufficiently explored in the context presented. Specifically, the dissertation examines public expenditures made by the Greek state in key sectors before and after the economic crisis, seeking to demonstrate how the crisis affected these areas, which are essential for economic development and the improvement of citizens’ welfare. At the same time, the topic presents a significant research challenge, requiring solid theoretical preparation, strong analytical skills, and experience in conducting scientific research.

The object of the dissertation is to investigate the relationship between economic development and the degree of openness or internationalization of the domestic economy through flows of goods, capital, and/or labor. Although the dissertation does not explicitly formulate a central research thesis, the doctoral candidate has, in my view successfully, replaced this requirement with the formulation and testing of scientific hypotheses. The principal research approaches and methods are presented with precision and include information gathering, literature review, observation, analysis and synthesis, induction and deduction, descriptive analysis, and original practical methods, all of which contribute to validating the research hypotheses and fulfilling the research objectives.

The methodology is based on panel data analysis and includes a concise presentation of the fixed effects model, the random effects model, and the Hausman test (1978), using data from EU-27 or EU-15 countries from 1980/1981/1985 onwards, together with panel unit root tests and panel estimations.

The structure of the dissertation is logically organized and consistently focused on the comprehensive development of the research problem, namely the examination of public expenditures undertaken by the Greek state in key sectors before and after the economic crisis, with the aim of demonstrating how these sectors were affected and how this influenced citizens' quality of life. At the same time, the dissertation pursues its stated objective of analyzing and comparing the relationship between trade liberalization through customs unions and the level of economic growth.

The doctoral candidate has set several substantial research tasks:

- a) To investigate whether there is a correlation between government expenditure and economic growth in Greece and in each of the other countries included in the study.
- b) To examine whether a long-run and short-run equilibrium relationship exists between these variables.
- c) To determine whether there is a causal relationship between these variables.

The text is enriched and effectively illustrated with figures and tables, which facilitate its comprehension and provide greater insight into the essence of the research.

II. Evaluation of the Form and Content of the Dissertation

The first chapter of the dissertation provides a comprehensive and well-structured review of the scientific literature on economic integration, customs unions, and their impact on economic growth. The doctoral candidate demonstrates a strong theoretical background and an excellent understanding of both classical and contemporary concepts in the field of international economics. The principal forms of economic integration, as well as the static and dynamic effects of customs unions, are systematically examined. Particular attention is devoted to the mechanisms of trade creation and trade diversion and their implications for social welfare. The analysis is supported by relevant scholarly sources and established theoretical frameworks. The relationship between economic integration and economic growth is logically substantiated, with the factors influencing the effectiveness of customs unions being clearly identified. In the concluding section of the chapter, a conceptual framework for the study is developed and the key variables to be employed in the empirical analysis are specified. This provides a solid theoretical foundation for the subsequent stages of the research. Overall, the first chapter is characterized by a coherent structure, sound scientific argumentation, and a high degree of alignment with the objectives of the dissertation.

The second chapter of the dissertation is devoted to the methodological framework of the study and is distinguished by its clarity, logical consistency, and sound scientific justification. The doctoral candidate convincingly adopts a quantitative approach to analyze the impact of the European Union Customs Union on Greece's economic growth and development. The data sources employed are presented in detail, ensuring a reliable empirical foundation through the use of internationally recognized statistical databases. The methodological toolkit has been

selected in accordance with the research objectives and hypotheses. A particularly positive aspect is the application of contemporary econometric techniques for time-series analysis, including unit root tests, cointegration analysis, and both linear and nonlinear ARDL models. These methods make it possible to examine long-term relationships among the variables while also identifying short-term causal effects. The proposed methodology provides the necessary conditions for reliable empirical testing of the theoretical propositions discussed in the previous chapter. Consequently, it may be concluded that the second chapter establishes a solid methodological basis for the implementation of the research and the formulation of scientifically grounded conclusions.

The third chapter presents the empirical analysis and interpretation of the findings, demonstrating the doctoral candidate's effective application of the selected econometric methods. The candidate systematically analyzes the stationarity of the variables, cointegration relationships, and causal links among the economic indicators under consideration. The results are interpreted in a well-reasoned manner and critically compared with the existing academic literature, allowing both consistencies and discrepancies with previous studies to be identified. A particularly valuable contribution is the analysis of the impact of Greece's membership in the European Union on economic growth through the inclusion of a dummy variable and the examination of its statistical significance. The author successfully identifies both the long-term and short-term effects of the principal macroeconomic factors on national income and the country's economic dynamics. Additional attention is devoted to investigating the mechanisms through which the customs union influences economic growth, including trade creation and trade diversion, economies of scale, investment, technology transfer, and labor mobility. The findings are logically structured, analytically substantiated, and contribute to a deeper understanding of the relationship between economic integration and economic development. Overall, the third chapter is characterized by a high level of analytical rigor, appropriate application of scientific methods, and convincing conclusions.

With regard to the representativeness of the data presented in the dissertation, it can be noted that they possess the necessary degree of representativeness and timeliness. The citation and referencing of primary literature and documentary sources have been carried out correctly and in accordance with academic standards.

From a technical perspective, the dissertation is excellently prepared. The three chapters are well balanced in terms of length and content. The quality of the tables and figures is very high, while the supporting documentation is presented accurately and comprehensively. The style and language of the manuscript meet the standards expected of a doctoral dissertation.

III. Evaluation of the Dissertation Abstract

Having examined both the dissertation abstract and the full dissertation, I have reached the following conclusions:

1. The dissertation abstract has been prepared in accordance with the applicable academic requirements.

2. In terms of both content and structure, the abstract fully corresponds to the dissertation. It accurately reflects the main aspects of the research and provides a clear overview of the achievements of Evangelos Stavros Parousis.

IV. Scientific and Practical Contributions of the Dissertation

In my opinion, the most significant contributions achieved in the dissertation work of doctoral student Evangelos Parousis are the following, presented in two groups:

Scientific Contributions

1. A comprehensive econometric methodology has been developed and applied, combining stationarity tests, ARDL and NARDL models, and causality analysis, thereby enabling a reliable assessment of the long-term effects of economic integration on economic growth.
2. A conceptual framework has been established that integrates classical and contemporary theories of economic integration and explains the mechanisms through which customs unions influence economic development.
3. Through an empirical investigation of the case of Greece, the study demonstrates the existence of a statistically significant long-term relationship between European Union membership and economic growth, identifying both the positive and the limiting effects of integration.

Practical and Applied Contributions

1. Conclusions and policy recommendations have been formulated for improving economic integration policies aimed at enhancing competitiveness through investment in education, innovation, and human capital.
2. The analytical framework developed in the dissertation can be utilized by national and European institutions in assessing the effects of European Union membership and in designing strategies for sustainable economic growth and economic convergence.

V. Questions and Recommendations Regarding the Dissertation

My careful examination of the dissertation leads me to conclude that it contains no substantial omissions, inaccuracies, or inconsistencies. However, during the public defense, I would like the author to address the following question:

How does the author interpret the absence of a statistically significant effect of human capital on Greece's economic growth, given that this finding contradicts a considerable portion of the existing academic literature?

As a recommendation for future research, I would encourage Evangelos Stavros Parousis to broaden the analysis by conducting a comparative study of the effects of European Union membership on other Southern European countries. Such an approach would facilitate a clearer distinction between factors specific to Greece and the broader effects of economic integration. A comparative perspective would enrich the conclusions and contribute to a higher degree of generalizability of the research findings.

VI. Overall Evaluation of the Dissertation and Conclusion

The dissertation represents a comprehensive and conscientious scientific study of a significant and highly relevant research problem. The research objectives have been completed and the main goal has been achieved. The study has generated scientific and applied contributions that enrich academic knowledge and provide valuable support for practical policymaking.

The dissertation merits a positive evaluation and satisfies the requirements for the award of the requested academic degree.

For all of the above reasons, I confidently recommend that the distinguished members of the Scientific Jury confer upon the doctoral candidate, **Evangelos Stavros Parousis**, the educational and scientific degree of **Doctor**.

Date: 15, June 2026

Prepared by:

**Assoc. Prof., Dr. Maria Todorova
Marikina**